

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгдэд
арадай
газетэ

1996
СЕНТЯБРИЙН
3
Намарай эхин улаан бишн
харын 21
ВТОРНИК
гарагай 3
№167 (19507)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЙН ДОЛООН ХОНОГ

Бурасалай шэнэ жэлдэ зорюулагданан Эрдэм
Хүдэлмэрийн 2-то республикын бүхы
хүдэлмэри ударт үнгэрбэ.

Энэ долоон хоногто Буряад Республикын
Президент Л. В. Потапов хубинь асуудалнуудаар
хүдэлмэрийн уулзаха, ажалынгаа хэрэгээр
Буряад Республикын район ошохо, Россин Федерацийн
Хүдэлмэрид хабаадаха байна.

Сентябрийн 4. Промышленностиин, элшэ
транспорттын министерство түлишөөр,
Буряад Республикын элшэ хүсөөр республикаа
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Сентябрийн 5. Хүдөө ажахын ба эдээ хоолой
Хүдэлмэрийн 1996 ондо малай тэжээл бэлдэхэ,
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Сентябрийн 6. Хилэмэ-бүүлхын зүйлүүд
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

Энэ долоон хоногтой туршада республикын Ой
Хүдэлмэрийн асуудалнуудыг дары гуримшуулха
Буряад Республикын Правительственна комиссийн заседани
үнгэрбэ юм.

министерство 1996-1998 онуудта Буряад
Республикын мүнгэн хангыг тогтууртай болгохо,
мүнгэн хангай байгууламжыг хүгжөөхэ талаар
хүдэлмэри ябуулха, 1997 оной республикын
бюджетэй проект бэлдэхэ байна. "Республика
дотор мүнгэнэй эрьсые гуримшуулха талаар
нэмэлт хэмжээнүүд тухай" Буряад Республикын
Правительствын тогтоолой проектыг Буряад
Республикадахи гүрэнэй налогой инспекци
бэлдэхэ. Ажалай ба хүн зоние ажалаар хангалын
министерство "Норильсксбыт" гэжэ үйлдбэрийн
нэгдэлэй мэдүүлгээр хүдэлмэришэдыг ажаада
абаха эмхидхэлэй ябуулга хэхэ байна.

Хүдөө ажахын министерство 1996 ондо гүрэнэй
эрилтэ хэрэгсэлмжэнүүдтэ хүдөө ажахын продукци
элгээхэ талаар хүдөө ажахын эдлэл
хэрэгсэлмжэнүүдтэ үйлдбэрилэгшэдтэй хэлсээнүүд
баталха юм. Агропромышленна комплексын
предприятинуудай үйлдбэрилэн гаргаан
продукцийн ассортиментын талаар эд бараанай
дэлгүүрыг шэнжэлгэ хэгдэхэ. Сэлэнгын аймагай
ветеринарна мэргэжэлтэдтэй зүблөөн мүн лэ энэ
долоон хоногто үнгэргэгдэхэ.

Эрдэм бурасалай министерство эрдэм
бурасалай хүдэлмэрилэгшэдтэй августын
хуралдаанай, дунда болон дээдэ хургуулинуудай
абалгын комиссинуудай хүдэлмэрийн дүнгүүдыг
согсолхо байна. "Эрдэмдэг хүнүүдтэй хэрэгсэлгэ
техническэ зүйлүүдыг үйлдбэрилэгшэдтэй нэбтэрүүлхэ"
федеральна комплексно программын конкурсдо
хабаадахын тула Хүн зоние социальна талааань
хамгаалгын министерство документүүдыг бэлдэхэ
байна.

хур харбалгаар Россин Федерацийн Кубогта
хүртэхын түлөө мурьсөөн сентябрийн 3-наа 8
болотор Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэхэ.

Буряад Республикын Президентын ба
Правительствын хэлбэлэй албан.

Буряад Республикын Правительствата ПЕНСИ ТҮЛЭХЭ ТУХАЙ

Буряад Республикын Правительствын
Хуралтаар пенси түлэхэ талаар үрийн
хэмжээ бага болгохо зорилготойгоор
пенсионернүүдтэ 100 мянган түхэригтэй
пенси үгэхэ арга олгогдобо.

Пенсионно жасада мүнгэнэй орохотой
үгэз пенсионернүүд пенсийнээ үлэһэн
зоние абаха. Пенси түлэхэ талаар аяар
1 миллиард түхэриг хэмжээнэй үри
түлгэжэ, иимэ шийдхэбэри абахыг
хүдэлмэри гэжэ хүн зоние социальна талаар

хамгаалгын министр С. Г. Ефимов хэлэбэ.
Пенсионернүүдтэ июль харын үри 26
процент түлэгдэнгүй үлөө. Пенсионернүүд
өөһэдөө иимэ аванс абаха тухайгаа
шийдхэхэ болоно. Эндэ баалалта байхагүй.
Министерствын багсаамжалһанай ёһоор,
республикын наһажаал эрхэтэдтэй 65
процент аванс абахаар хүлээгдэнэ. Август
харын пенси түлэлгэдэ энэ гурим мүн лэ
хэрэглэгдэхэ.

ТОБШОХОНООР...

Буряад Республикын Правительство Онохой
Шэнэ Хүрбэ - Удиск гэхэн ехэ хүсэнтэй
лиш "Бурятэнерго" гэжэ акционернэ
компани түбэй электрическэ сетьнүүдтэ газарай
үлэс тогтоолон үгэхэ тухай Загарайн аймагай
Хуралтаар абатан тогтоол баталба.

Сентябрийн 5-да Нижний Новгород хотодо
Буряад Республикын инвестиционно арга
боломжсо" гэхэн темтээр "түхэрэн стол"
үлэсгэгдэхэ. Буряад Республикын Президентын
Хуралтаар жасааа түс хэмжээгэ ябуулга
үлэсгэгдэхэ 14 миллион түхэриг үгтөө.

Буряад Республикын Правительствын
Хуралтаар Түхэнэй аймагай социальна-
экономика хүгжэлтын программа зохион

бэлдэхэ хүдэлмэрийн бүлэг байгуулагдаа. РАН-
ай СО-гой Байгалийн баянуудыг галтайгаар,
ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгын Байгалай
институдай, Зүүн Сибирийн гүрэнэй
университеттэй эрдэмтэдтэй, Буряад
Республикын Залуушуулай, хэрэгүүдтэй,
аялалгын, физкультура болон спортын талаар
гүрэнэй комитеттэй, Хүдөө ажахын
министерствын түрүү мэргэжэлтэдтэй
хабаадалгатай энэ бүлэгийг Буряад Республикын
экономикийн министр, экономикаческа эрдэмтэй
доктор Н. И. Атанов хүтэлбэрилнэ.

Республикын хүдөө ажахын уудта хүлэлэй үедэ
ороһон аадар бороо нилээн ехэ хохидол үзүүлээ.
18 миллиард түхэригтэй продукци гарзада ороо
гэжэ тооложсо гаргагдаа.

"Буряад үнэн" - 97

АНХАРАГТЫ: ХҮНГЭЛЭЛТЭТЭЙ ЗАХИЛ

Федеральна почтын хэлхээ холбооной управленийн захилай
агентство (РРПА) 1997 оной түрүүшын хахадта захилые байгша
оной сентябрийн 1-нээ эхилхэ тухай мэдүүлбэ. Тиыхэдээ өөһэдын
зүгһөө сентябрь нара соо захигшадта - 30 процент, октябрь соо
захил хэгшэдтэ 20 процент хүнгэлэлтэ тогтоонхой. Почтын дүүрэн
болон хүнгэлэлтэтэй сэнгүүдыг сасуулжа үзэгты:

Сэнгүүг	1 харын	3 харын	6 харын
Дүүрэн хотодо хүдөөдэ	11050 түх. 11270 түх.	33150 түх. 33810 түх.	66300 түх. 67620 түх.
Хүнгэлэл- тэтэй 30 проц.	7735 түх.	23205 түх.	46410 түх.
(хотодо, хүдөөдэ нэгэ адли сэн) 20 проц.	8840 түх.	26520 түх.	53040 түх.

РРПА-гай хүтэлбэрилэгшэ С. В. Бохоеватай хэлсэһэнэй ашаар,
манай газетын хүдөөгэй уншагшад хотын уншагшадтай нэгэ адли
хүнгэлэлтэтэй сэнгээр "Буряад үнэн" хониноо захиха аргатай
болобо.

Харин манай газетын каталожио сэн иимэ байха:

1 харын - 6300 түх., 3 харын - 18900 түх., 6 харын - 37800 түхэриг.

Дайнай болон ажалай ветерануудта, инвалидуудта, олон хүүгэдтэй
гэр бүлэнүүдтэ, мүн хүдөөгэй бүхы уншагшадтаа газетын гээ хахад
сэнгээр захил үнгэргэдэг заншалаа энэшье удаа алдахагүйбди.
Тиимэхээ дээрэ дурсагдаһан зон иимэ сэнгээр сентябрь соо захил
хэхэ аргатай:

1 харын - 3150 түх. + 7735 түх. = 10885 түх.

3 харын - 9450 түх. + 23205 түх. = 32655 түх.

6 харын - 18900 түх. + 46410 түх. = 65310 түх.

Бусад зон (хотодо) газетын дүүрэн сэнгээр захиха болоно.

Энээнхээ гадна почтын албанай зүгһөө 3 түхэлэй хүнгэлэлтэ
тогтоогдоно. Нэгэдэхээр, коллективүүдтэ, ажал дээрээ захил
хэгшэдтэ почтын гаргашын сэн 50 процент хүнгэлэлтэтэй байха.
Хоёрдохөөр, хэрбээ "Буряад үнэн" гадна, республиканска гү,
али түбэй 1-2 газетэ захибал, почтын сэн мүн лэ 50 процентээр
хямда байха юм. Гурбадахар, хургуулийн болон олонийтын
библиотеканууд энэ удаа юрын уншагшадтай адли тарифаар
газетэнүүдыг захиха аргатай болонхой.

Хүндэтэ уншагшад! Почтын соносхоһон хүнгэлэлтэнүүдыг
хамбаашалан, сентябрь соо эдэбхитэйгээр "Буряад үнэн" газетээ
захиял даа!

ГАЗЕТЫН РЕДКОЛЛЕГИ.

ҮБЭЛДӨӨ ҮБЭТЭЙБ, "ҮНЭНТЭЙБ"!

Урда жэлнүүдтэ Эрхирэгэй совхозой байхада, үмсэдөө үбһэ
хуряахада, тиимэ хүшэр хүндэ бэшэл хэн. Трактор, машинанууд
байгаа.

Мүнөө үедэ хүдөөдэ трактор олохонь бэрхэтэй, үшөө тийгээд
соларка город ошохо асархаш. Бидэнэр городто дүтэ байнабди. Энэ
талаар арга боломжонууд яһала бии. Харин холо захын хүдөөгэйхидэй
үбһэ абахань хэдэ бэрхэтэй гээшэб! Тиибэ яабашье амиды хүн аргатай
гэхэндэл, үбэлдөө үмсынгөө мал тэжээхэ үбһэтэй болонхойб.

Мүнөө сентябрийн 1-нээ "Буряад үнэн" газетэдэ хүнгэлэлтэтэй
захил эхилбэ. Манай нютагай олон үбгэд, хүгшэд энэ хүнгэлэлтэтэй
ханыг мартажархөөд, хожомын шапалжа ябадаг. Түрэл газетэдээ
захилхэхэ уялгатайбди. Гансал пенси саг соогоо үгтэхэгүйдөө бэрхэтэй.
Тиибэшье август харын пенси сентябрь харын хүүл багаар үгтэхэ.
Энэл үедэ "Буряад үнэн" газетэдээ захил хэхээс бү мартагты.

"Буряад үнэн" газетээ сэдхэлээрээ сэглэжэ, ухаагаараа ойлгожо,
дэмжэе! Үбэлэй хүнийн утаханда "Буряад үнэн" газетээ уншажа
байхада, ямар зохид гээшэб. Би мүнөө бултанһаа түрүүн арга хургаяа
бэдэржэ, түрэл газетэдээ 1997 ондо захил хэхэб.

Бадма ГАЛДАНОВ.

Эрхирэг хуурин.

Эдээ хоолоор хангалга - амин шухала зорилго

ЯАРМАГТА ЕРЫТ!

Байгша оной сентябриин 18-аа ноябриин 24 болотор Улаан-Үдэ хотодо эдээ хоолой-опгово ехэ яармаг хүдэлжэ эхилхэн.

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын бэлдэхэлэй таһагай начальник Ф. М. Кауровай хэлэһэнэй ёһоор, манай эндэ ная наашаданье иимэ үргэн дэлгэр, оло мянган хүнэй, ажахынүүд болон предприятинуудай хабаадалгатай яармаг болоогүй юм. Энэ яармагта хүдөөгэй хамтын, фермерскэ ажахынүүд, тэндэхи зон мяха, хүеэ, орооһо, талхаяа, загана, нугаһа, хартаабха, овоочоо, ой тайгыншые үрэ жэмэс, хархяа, ан амитанай арга, амиды мал гэхэ мэтые асаржа худалдаха байна. Буйлууддаг, барилгын промшленностиин предприятинууд өөһэднгоо бэлэн болоһон продукциие, худалдаа наймаанай эмхинүүд хубсаһа хунар, эд хэрэгсэл үргэнөөр табижа худалдаха юм.

Яармаг Улаан-Үдэнь мелькомбинатдаа холо бэшэ, Буряадай мебель болон модо болбосоруулгын комбинат шадар Ж.

Тулаевай нэрэмжэтэ үйлсэдэхи худалдаа наймаанай түбтэ ажаллажа байна. Мүнөө эндэ 4,5 гектар талмай дээрэ барилгын хүдэлмэри түлэг хэгдэнэ. Наймаашадай эдээ хоол, эд хэрэгсэлнүүдээ дэлгэхэ, табижа байранууд, прилавканууд, мяха, һү гэхэ мэтые хүргэхэ, хадагалха түхээрэлгэнүүд, хүдөөһөө ерэнэн зоной машинануудаа табижа газар, өөһэднэй байрлаха гэр байранууд, эдээхэ столово гэхэ мэтэ хуу бэлдэгдэхэ ёһотой.

Энээндэ бэлдэхэ, тэрэниие үнгэрэхэ эмхидхэлэй комитет Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын дэргэдэ бии болгогдонхой. Тус комитетэй ээлжээтэ заседаниһаа хэгдэһэн тэмдэглэл эндэ толилогдобо.

Саашадаа энэ яармагта хабаатай материалнуудые манай газетэ дэлгэрэнгыгээр бэшэжэ байха юм.

Редакциин социально-экономическа таһаг.

Ямараар бэлдэнэб?**ХЭГДЭХЭ ЮУМЭН ҮШӨӨЛ ЕХЭ****Эдээ хоолой республиканска выставкэ-яармаг үнгэрэхэ эмхидхэлэй комитетэй хоёрдохи заседаниһаа**

Ингээд удахагүй, сентябриин 18-аа Буряад орондомнай олон хүн зоной анхарал татамаар-ехэ яармаг Улаан-Үдэ хотодо нээгдэхэн гэжэ газетын түрүүшын хууданада тобшо мэдээсэл үгообди.

Мүнөө энэ шухала, алишье талаараа ехэ удха шанартай, харюусалгатай хэмжээ ябуулгада бэлдэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа. Эдээ хоолой-оптово яармаг үнгэрэхэ эмхидхэлэй комитетэй хоёрдохи заседани хаяхан зарлагдажа, тэндэ олой асуудал хэлсэгдээ, яармагта бэлдэхэ тушаа ямар юумэнэй хэгдэжэ, юунэй дутуу дунда байһан тухай хөөрөлдөөн болоо.

Эмхидхэлэй комитетые республикын хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министр Б. Ц. Семёнов толгойлно. Комитетэй бүридэлдэ республикын Худалдаа наймаанай, регионууд хоорондын харилсаанууд болон нөөсөнүүдэй талаар гүрэнэй комитетэй түрүүлэгшэ В. Ц. Дамбаин, Эдээ хоолой федеральна жасын корпорациин Буряадай филиалай түрүүлэгшэ Ю. А. Бавыкин, Улаан-Үдэхотын мэр В. А. Шаповалов, "Хяагтын

яармаг" гэхэн акционернэ эмхиин түрүүлэгшэ Б. Б. Бадмажапов, республикын АККОР-ой түрүүлэгшэ В. А. Минтасов, "Бурятэлектросвязь" гэжэ акционернэ эмхиин түрүүлэгшэ Б. Р. Очиров болон бусад харюусалгата тушаалтад оруулагданхай.

Иимэ яармаг үнгэрэхэ гэһэн али алиндамнайшые аша тухатай хэрэг болоно. Нэгдэхээр, хүдөө ажахын, эдээ хоолой зүйлнүүдые үйлдбэрилэгшэд тэрэнээ худалдажа, мүнгэ оруулха, хэрэгтэ бүтээхэ арга олохо байна. Хоёрдохээр, хото городой зон нэгэ доро хэрэгтэй продуктуудаа бараг хямда сэнгээр, горитойгоор худалдажа абаха зэргэтэй. Иимэ яармаг үнгэрэхэдэ, яһала аша үрэтэй гэжэ Захааминай аймагайхидай бүри 1994 ондо Улаан-Үдэдэ эмхидхэнэн яармаг гэршэлэн харуулаа һэн.

Тиимэһээ мүнөө бүри дэлгэрэнгы ехэ выставкэ, яармаг үнгэрэхэ хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандажа, энээндэ бэлдэхэ талаар бүхы арга хэрэглэхэ, ехэшые асуудалнуудые саг соонь шиидхэхэ ёһотойбди, - гэжэ Б. Ц. Семёнов заседани нээхэдээ хэлээ.

Яармагай нээгдэтэр тиимэшые

ехэ саг үлөөгүй. Энээндээрхээ ажал хэрэгтэ яаруулха, бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые абаха шухала байһан тухай эндэ хануулга хэгдэбэ.

Нэн түрүүн яармагай үедэ хүдөөһөө ерэнэн зондо, ажахынүүдэй түлөөлэгшэдтэ угтуулгын худалдаа наймаа эмхидхэхэ, илангаяа хүүгэдэй, хургуулиин үхибүүдэй үмдэхэ гутал, хубсаһа, хуралсаанай хэрэгсэл гэхэ мэтые худалдаанда табижа, ерэгшэдые эдээ хоолоор хангаха тушаа юун хэгдэхэ байһан тухай Худалдаа наймаанай, регионууд хоорондын харилсаанай, нөөсөнүүдэй талаар гүрэнэй комитетэй түрүүлэгшын орлогшо В. Д. Арефьева хэлээ.

Тэршэлэн яармаг үнгэрэхэ газарта телефон, радио табижа асуудалаар Буряадай "Электросвязь" эмхиин түлөөлэгшэ Л. Н. Степанова, тэндэ милициин зүгһөө нарин нягта харуул табижа, ниитын гурум журам сахиха талаар Буряадай дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. И. Молоков гэгшэд тобшо мэдээсэл хэбэ. Эдээ хоолой зүйлнүүдэй худалдагдаха үедэ ариг сэлбэрые сахиха, стол, прилавкануудые угааха, аршаха халуун ууһаар хангаха тушаа онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой гэжэ

республикын болон городой с а н э п и д с т а н ц и и н санэпиднадзорой түлөөлэгшэ К. Булутов тэмдэглэбэ.

Илангаяа худалдаа наймаанай талмай, түхээрэлгэнүүдые, мяха шалгаха ветеринарна, мүн медициншынше, пунктинуудые бэлдэхэ, мяха сабшаха хүнүүдые олохо гэхэ мэтэ асуудалнуудай хэр шиидхэгдэжэ байһан тухай тэндэхи Худалдаа наймаанай түбэй директор П. А. Антоноук сугларагшадта хөөрөжэ үгөө. Аймагуудһаа ажахынүүдэй хайшан гээд, ямар гуримаар, ээлжээгээр хэр олоороо, хэзээ ерэхэ байһан тухай түсэб-графига хэр табигдажа байһан тухай республикын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын зүгһөө Ф. М. Кауров, К. А. Албашев гэгшэд элидхээ.

Заседани дээрэ хэлсэгдэһэнээ тобшолходо, яармагта бэлдэхэ хүдэлмэри заримтэды хэгдэжэ, эдэ бүгэдые мүнгэ тангаар хангалга шиидхэгдэжэ байбашье, үшөөл бүтээгдэжэгүй юумэн олон гэжэ элирбэ. Тиимэһээ эмхидхэлэй комитетэй ээлжээтэ заседани дээрэ (сентябриин 4-дэ) энээн тушаа үшөө дахин хөөрөлдэхэ, тодорхой хэмжээнүүдые абаха гэлсэбэ.

М. НАМЖИЛОВ.

Дэлгүүрэй харилсаан: ажабайдал, ажал хэрэг**ҮЙЛЭДБЭРИЕЭ ЗОГСООХОГҮЙЕ ОРОЛДОНОБДИ**

Манай, лаблал, Сэлэнгын аймагай Сэлэн-Дүүмэ һууринда оршодог заһабарилгын-механическа завод дэлгүүртэ оролгын болон саарһан мүнгэнэй сэнгээ буураха үеэр хүндхэн байдалда оробошье, үнгэрһэн сагай гол бэрхшээлнүүдые дабан гаража шадаа. Юуб гэхэдэ, нэмэлтэ гарзада оронгүй үйлдбэрингөө зарим шэглэлнүүдые хубилгаа.

Жэшээлхэдэ, урдань трактор, машинаар шэрэхэ вагон бүтээдэг байһан хадаа худалдаа наймаанай бүүдхэнүүдые, лавкануудые хэдэ болоходонь, тусхай түрхээрэлгэ хэрэгтэй болоогүй.

Юумэ бүхэнэй үнэ сэнгэй.

дээшлэн ушарһаа захишад худалдан абаха аргагүй боложо, урдань бүтээгдэһэн шэнэ вагон мүнөөшье заводой хашаа соо үлэнхэй. Олзын хэрэг эрхилэгшэдэй олошорходо, дээрэ хэлэгдэһэн зүйлнүүдые худалдажа байһан хадаа, сагайнгаа эрхые хашаха аргатай болоһон гэшээ.

Заводой хашаа соо-табиад пилорама жэрһылдэн хадагаламжада табиятай. Эрхүүдэ бүтээгдэһэн иимэл пилорама 104 миллион түхэриг сэнгэй юм. Тиихэдэ манайхи 69 миллионто болодог. Сасуулан харахада, манай пилорамын гурбанай нэгэ хубяар үнэгүйшые хаань, худалдан абаха захишад олодоногүй.

Хэрэгтэй предприяти, ажахынүүдта соносхохо аргагүй байһанһаа бүтээһэн эдэтай мүнгэн болоногүй гэдэлтай, ехэ буруу гэхэгүйб. Зүгөөр салинда гаргашалһан 1 түхэриг бүхэндэ 4 түхэриг налог түлэжэ байһан ажахыда хаанаһаань үлүү мүнгэн гарахабдаа. Ажахынүүдэй, тэрэ тоодо манайшые, худалдан абаха арга тон бага болонхой гэшээ.

Гэбэшые энэ хүшэр сагта ажаллаа алдажархёогүй хүдэлмэритэй байһамнай ехэл һайн гэжэ бодогшобди. Дүн хамта 230 хүн ажалладагбди. Нарымнай салингай дунда зэргын хэмжээн хахад миллион тухай түхэриг болодог. Энэ ехэ мүнгэн бэшэ.

Зүгөөр байдалтай энээнһээ үшөө уруугаа орошохогүй

ёһотой гэжэ этигэхэ дуран хүрэдэг болонхой. Хүдэлмэришэднайшые байһан сагайнгаа эрхээр үйлдбэриэ хубилгажа, зондо хэрэгтэй юумэ түргэн сагта бүтээжэ һураа. Урдань ондоо тээһээ абадаг байһан хэрэгсэлнүүдээ өөһэдөө бүтээһэбди.

Украиныин Донецк, Эрхүү, Уссурийск гэхэшэлэн холын хотонуудта бүтээһэн юумэнүүдээ дамжуулан худалдаха холын хараатай харилсаануудые тогтоонобди. Иигэжэл үйлдбэриэ таһалдуулангүй, ажамидарха арга нүхэсэл бэдэрнэбди.

Виктор СТРИЖОВ, заводой үйлдбэрини таһагые даагша.

ШАГНАМ

Эрдэм шэнжэлэлгын багшалаалгын талаар габыяатай байһанай түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной августын 22-ой Зарлигаар "Буряад Республика эрдэмэй габыяата ахы ябуулагша" гэхэн хүнэй нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Башкуев Юрий

Буддичта - РАН-ын Сибириин таһагай Буряадай естествен эрдэмэй институты лабораторие даагша.

Карбаинов Юрий

Александровичта Томскын политехническ университедэй кафедра даагша, химиин эрдэм доктор, профессор.

Цыбикова Галина

Цыреновнада - Зүүн Сибириин технологическ университедэй профессор, техническэ эрдэм доктор.

...

Уни удаан саг соодон

м э р г э ж э л т э

инженернүүдые бэлдэ

хэрэгтэ оролдосотойго

хүдэлмэрилхэнэйн ту

Буряад Республикын

Президент 1996 оной

августын 22-ой Зарлига

Зүүн Сибириин

технологическ

университедэй

багшанарые Буряа

Республикын Хүндэлэл

грамотаар шагнаба гэбэл:

Анцупов Юрий

Васильевиче - Зүүн

Сибириин технологическ

университедэй ахала

багша.

Багалова Клавдия

Мироновнае - Зүүн

Сибириин технологическ

университедэй ахала

багша, техническэ эрдэм

кандидат.

Советкин Николай

Васильевиче - Зүүн

Сибириин технологическ

университедэй доцент

техническэ эрдэм

кандидат.

Хингелов Геннадий

Михеевиче - Зүүн

Сибириин технологическ

университедэй доцент

уялгы дүүргэгшэ.

...

Республикын гүрн

болон ниитын эмхинүү

үни удаан саг со

оролдосотойго

хүдэлмэрилхэнэйн ту

Буряад Республикын

Президент 1996 оной

августын 22-ой Зарлига

Буряад Республикын

Хүндэлэлэй грамота

шагнаба гэбэл:

Заикина Валентина

Васильевна

пенсионерка.

Димова Нина

Алексеевнае - пенс

нерка.

олошороо. "Аюулда орохо үхибүүд", "Анхарагты! Үхибүүд!" декадануудай дүнгүүдээр 240 хурагшад ногтуугаар баригдаа, тэдэнэр 166 гэмтэ ябадал гаргаа. хургуулинуудта архи ба наркоманиин хойшолонгууд гэхэн асуудал мууса ябуулагдана. Жэшээхэдэ, 70 мянган үхибүүдтэй Октябреска райондо 14 хүүгэдэй бүлэнүүдэй орой 6-нийн ажаллана. Эрдэмэй-методическа түбэй директорэй орлогшо О. Кузнецова урда үдэрынг үнгэргэгдээн секционно ажалай дүн гаргаа. Тэрэ 25 програмна секцинүүдтэ 1787 багшанар хабаадаа, 120 элидхэлнүүд уншагдаа.

МВД-гэй хүдэлмэрилэгшэ подполковник Н. Семёнов уншанан тоонууд аймшагтайшые хаа, тэдэн үндэнгүй гэжэ гурбадахи лингвистическэ гимназиин

ойлгуулаа. Мүнгэнэй талаар орёо асуудалнууд тон олон байна. Жэшээхэдэ, гүрэн хотын эрдэм хуралсалай министерствэдэ 138 миллиард түхэриг үритэй. Мүнөө 167 миллион түхэриг ном хэрэгсэлнүүдэ абалгада, 1,5 миллиард түхэриг эдээ хоолдо, 8 миллиард 739 миллион түхэриг хургуулинуудые заһабарилгада гаргагдаа. Тээд үшөө 9 миллиард 350 миллион түхэриг багшанарай салин түлэгдөөгүй. Сентябрьин 1 болотор хотын багшанарай салин түлөөгүй хаа, хотын мэр тушаалгаа буухаб гэжэ үгэһэн үгээ барихаб гэжэ гэршэлээ. Тээд тэрэ сентябриин 1 гэхэн болзорын үшөө арбан үдэрөөр хойшолуулагдаа.

Түгэсхэлэй үгэ Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов үгэ хэлэхэдээ, баһал мүнгэнэй талаар

ХУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛДЭ — ШЭНЭ ХҮСЭТЭЙГӨӨР

харилсаанай талаар буряад-түүрэг лицей хуралсалда ехэ ажал хээ, 88-дахи, 67-дохи хүүгэдэй сэсэрлигүүдтэ гэр бүлын бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй.

Эдэ амжалтануудай хажуугаар бэрхэшээлнүүдшые олон. Мүнөө үедэ манай хотодо бага зөөритэй 67867, олон үхибүүдтэй 18725 бүлэнүүд, хургуулида хураха үхибүүдтэй 508 бүлэ инвалидууд, хүшэр байдалтай бусадшые бүлэнүүд ажаһууна. 28 хургуулийн байшангууд аюултай байдалда ороһон, задалагдаха ёһотой 20 хургуулийн уһа ба дулаа үгэдэг түхээрэлгэнүүд бэлэн бэшэ. Иймэ бэрхэ байдалда ороошые хаа, олонхи хургуулинууд сентябриин 2-то хурагшадаа угтан абахаар бэлэн.

31-дэхи хургуули баһал орёо байдалда оронхой гэжэ директорэй элидхэл сооһоо ойлгохоор. Мяханай комбинадай посёлогто байрладаг тус хургуулийн багшанарай хэһэн шэнжэлэлгээр энэ посёлогто 2 мянган бүлэдэ эжы абанарайн хэн нэгэнийн гү, үгышые хаа, хоюулаа архи ехээр уудаг, 700 гэр бүлэ ажалгүйшүүл. хургуулийн бааза дээрэ хүүгэдые социальна талаар дэмжэлгын түбэмхидхэгдэнхэй. 100-хаа үлүү үхибүүд үгытэй байдалда оронхой. Олон хурагшад аралжаа наймаагаар хоолойгоо тэжээдэг гэхэн

уйдхартай тоонууд гараад ерэнэ.

32-дохи хургуулийн директор В. М. Гуляев үшөөшые шанга үгэнүүдые хэлэһэн байна. "БГУ дүүргэһэн оюутад хургуулида ажаллахаяа ерэнгүй. Түүхын, физкультурын, ажалай багшанар тон үсөөн, зарим ушарта 5-6 жэл хүдэлөөгүй хуушанай багшанараа һөөргөн ажалда абажа, дутагдалнуудаа дүүргэхэ баатай болонобди". Мүн тиихэдэ буряадхэлэн муугаар шудалагдаа, номууд, дидактическа, методическа хэрэгсэлнүүд хомор. хургуулинуудай байшангууд хуушаранхай. Хотын ахмад архитектор П. Г. Зильберман нэгшье дахин багшанартай уулзажа, хургуулийн байшан яагаад бариха тухай хөөрөлдөө хээгүй. хургуулийн хушалта соорхой, танхимуудын баганууд, үсөөн, нэгэ класс соо 37 хурагшад, 3 халаанаар хуранабди", - гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ.

МВД-гэй хуулийн наһа хүсөөгүй үхибүүдэй инспекцийн хүдэлмэрилэгшэ подполковник Н. Семёнов бүришые аймшагтай баримтануудые хэлэнэ. Тэрэнэй мэдээгээр мүнөө үедэ хуулийн наһа хүсөөгүйшүүл 1977 гэмтэ ябадал хэһэн байна. Энэнэ 1995 оной энэ үеынхитэй сасуулхада, 500-гаар

директор А. Мункуева хэлэһэн. Тус хургуулийн 46 хурагшад ногтуугаар баригдаа гэхэн тоо шалгахадань, тэдэн тудалдахгүй буруу байшоо. МВД-гэй худал баримтануудһаа боложо, тус гимназиин нэрэ хүндэн гутаагдаа гэжэ тэрэ тоолоно. Мүн тус гимназиин классай хүтэлбэрилэгшэдэй аттестаци гарахадаа, классайн хурагшадай 96 процентнь дээдэ хургуулида ороо гэжэ тэдэнэй омогорхоходонь, тэндэ хуугаашад "энэ хурагшадтнай ороо бэшэ, харин тэдэнэйтнай эжы, абанарын ороо, үгы хаа, тэдэнэй угай үрэхэн хайн гэжэ доромжолжо, багшанарай урма хухална, - гэжэ тэмдэглээ хэн.

Үшөө тиихэдэ тус лингвистическэ гимнази ба Хурамхаанай нэгдэхидунда хургуули "Жэлэй хургуули" гэхэн бүхэроссин конкурсын шэлэлгын шата гараад, саашаа тэрэндэ хабаадана.

Элүүр энхые хамгаалгын мэргэжэлтэ П. Г. Хаакова хурагшадай дунда элдэб үбшэн үргэнөөр дэлгэрэнхэй гэжэ хэлээ. Эндэ туберкулёз, гастрит үбшөөр үбдэһэн хурагшад олон. 11 жэл соо хургуулида хурахадаа, үхибүүдэй нүдэнэйн хараса 14 процентээр, бэеын үндэр ба тэрэнэй шэгнүүр 12 процентээр доошолно. хуралсалай даабари хүнгэдхэхэ расписани табихадаа, хуралсалай зүйлнүүдэй хэр зэргэ хүндые хараадаа абаха, амарха сагыень ехэ болгохо гэхэн дурдахалнуудые оруулаа.

Суглаанай эхиндэ үрдэгүйдөө Москваһаа хая ерэхэн хотын мэр В. А. Шаповалов багшанарһаа хүлисэл гуйгаад, тэдэнэй хүндэ байдал хубаалдахаар бэлэн байһанаа, тээд иймэ байдалай тохёолдоходо, ганса мэрийн зэмэтэй бэшые

бэрхэшээлэй олон байһые мэдүүлээ. Тиигэбэшье, шэнэ хуралсалай жэлдэ эрдэм хуралсал, багшанар мүнгөөр дүүрэнээр хангагдаха гэжэ найдуулаа. Августын 28-һаа Москваһаа 30 миллиард түхэриг абтаа: Энээн сооһоо март, апрель нарын салин абаагүй 8 аймагуудай хургуулинуудта тон түрүүн үгтэхэ. Бэшэнийн бюджетэй ба хуулийн ёһоор хубаагдаха гэжэ хэлээ. һүүлээрнь Президент нэгэ хэды асуудалнуудта харюусаад, хүлисэл гуйгаад, Сэлэнгын аймаг ажалараа ошоо. Эрдэм хуралсалай министр С. Д. Намсараев үгэ абахадаа, сугларһан багшанарые хуралсалай жэлэй эжилһэнээр амаршалаад, бултанда амжалта, хайн хайханиие хүсөөд, Правительствын зүгһөө хэдэн багшанарта хүндэтэ нэрэ зэргын үнэмшэлгэ барюулаа. Мүн тиихэдэ багшын ажалда туйлалтанууд гэхэн конкурсын дүнгөөр шалгарһан 8 багшанар элдэб шатын дипломуудаар, мүнгэн бэлэгээр шагнагдаа. Тэдэнэй тоодс О. Е. Горбунова нэгдэхид шатын диплом, 3 миллион түхэриг бэлэг, Н. А. Вайчиховскаяда хоёрдохи шатын диплом, 2 миллион түхэриг бэлэг, Х. Б. Пурбуевада гурбадахи шатын диплом, 1 миллион түхэриг бэлэг барюулагдаа. К. Т. Латкина, Г. Д. Бочеева, А. А. Агафонова, Э. П. Нанзатова, И. Н. Гуслякова, С. Н. Афанасьева гэгшэд мүн лэ шанда хүртэһэн байна. Суглаанай түгэсхэлдэ конкурсо шалгарһан багшанар ажалынгаа тоосоо хээ. Залуу багшанартай танилсалга, тэдэниие урмашуулга үнгэргэгдөө.

Иигээд багшанарай суглаан түгэсэбэ. Туйлагдаһан амжалтануудай хажуудаа шийдхэгдэггүй асуудалнууд олон зандаа. Засагаймнай дээдын зургаанууд шэнэ хуралсалай жэлдэ туйлахадэ гэжэ багшанарые найдуулаа. Үхибүүдые хургаха, хүмүүжүүлэхэ хүнгэн бэшэ ажалдаа шэнэ хүсэтэйгөөр орожо, үшөө ехэ амжалтануудые туйлахыетнай хүсэнэбди.

А. ПЕРГЕНОВ.

ҮНГЭРХЭН дайнда Булам нютагай 29 хүбүүд байлдаанай газар дээр баатарай үхэлөөр унаһан юм. Тэдэ хүбүүдэй олонхидойнь аха, дүүнэр, түрэлэйн зон мүнөө мэндэ һуудаг.

Мэдэгма Гылыковна Галсанова үнгэрхэн Сагаалганаар аяар 91 наһа хүрбэ. Энэ хүгшэн һонор хурса ухаатай зандаа, урдань үзэһэн, дуулаһанаа маргаагүй.

- Минии аха Гэндэн дайнда мордохон аад, амиды мэндэ бусажа ерээ һэн даа, - гэжэ хүгшэн хөөрэнэ. - Тиигээд хожом наһа бараһан юм. Тиихэдэ ахымни хүбүүн Даржаа мүн лэ дайнда мордохон байгаа. Энэ хүбүүн яһала олон жэлдэ һургуулида һуража, эрдэмтэй болоһон юм. Дүүнэрни - Мүнхэ Бата хоёр гэрлэнхэй һэн. Хоюулаа басагадтай байгаа. Бата дайнда мордохынгоо урдахаан таряан ажалай бригадираар хүдэлдэг юм һэн. Харин Мүнхэ түмэршэ дархан байгаа. Дэмбэрэлнай залуугаар сэрэгтэ татагдаа һааб даа...

Гэлэгэй Галсанай 4 хүбүүд, Галсанай Гэндэнэй хүбүүн фашис булимтарагшадтай эрэлхэгээр тэмсэжэ, тэдэнэй аяар 4-ниинь баатарай үхэлөөр алдаан унаһан юм.

Бата Галсанов тусхай стрелково бригадын 4-дэхи батальонной зэргэдэ тулагдажа ябатараа, 1943 оной эхин үдэрнүүдэй нэгэндэ алуулһан юм. Тиигээд Сталинград хотодо хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Дэмбэрэл Галсанов Ленинград шадар байлдахадаа, 1943 оной эхээр дайсанай һомонһоо алдалан унажа, Обжино һууринда хүдөөлүүлэгдэ һэн. Харин Мүнхэ Галсанов, Даржаа Гынденев гэгшэдэй алуулһан газар нютагаархидтань мүнөө болотор мэдэгдэнгүй.

Ажалай ветеран Ракша Сандитович Батожапов иигэжэ хөөрөө һэн:

- Батожаб Сандитович Долсонов хадаа минии нагаса эжын дүүгэй хүбүүн һэн даа. Минии оройдоол 7-8 наһатай байхада, дайнда мордохон юм. Колхоздоо элдэб ажалда хүдэлдэг һэн. Хүрбэдэ модо отолгодошье ябалсаа, бригадиршье байгаа. Дайнда

танкын механик - жолоошоноор ябаа. Тиихэдэ тэрэ дайнай урда 2 жэл соо сэрэгэй албанда Эрхүүгэй областодо ябаһан байдаг. Дайлагдажа ябахадаа, аяар 5 шагналда хүртөө бэлэй. Дайнай эгээн эсэстэ Берлин шадар алуулһаһан юм. һүүлээрнь оройдоол дүшөөд хоноод байхадань, дайн дүүрээ һэн. Энээн тухай саарһан ерэһэн байха.

Бата-Доржо Намжилов, тэрэнэй дүү, олон жэлдэ түмэршэ дарханаар хүдэлөөд, наһанайнгаа амаралтада

бэшгэ үгыл хадаа үгы. Алуулаа юм гү, мэдэхэ юумэн байхагүй. Дайнай дүүрэнээр, хоёрдохи жэл ябажа байна. Би адуу харахаб. Нэгэтэ "Нимбуу ерээ" гэлдэбэ гэшэ. Тэрэмни ерээ болоходоо, оройдоол 2 нарын амаралтада табигдаһан байба. Дайсанай хандааһан хото, һууринуудые һэргээн бодхоолсожо ябаһанаа, 1948 ондо одоол табигдажа бусаа һэн даа...

ДАЙНЬАА мэндэ амар бусаһан аад, хойшонхи жэлнүүдтэ наһанһаа ошоһон

Хорин аймагай Булам нютагай дайнай болон ажалай бүхы ветерануудта зорюулагдана.

Агуу Илалта шэрээлсэгшэд

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БҮ МАРТАЯ!

гаранхай. Даша-Цэрэн Намсараевич хураангыгаар иигэжэ дуулгаа һэн:

- Минии аха намһаа 3 наһаар лэ аха юм һэн. 1925 ондо түрэнһэн юм. Дайнай урда "Коммунар" комбайлда штурвальнаар хүдэлөө. Бусадшье ажалда ябаа һааб даа. 1942 оной зун сэрэгтэ татагдаа һэн. Манай эсэгэ хүргэжэ ошоо һэн гэжэ һанагшаб. Ахатаймни суг Даша-Цэрэн Базаров Агбаан-Цэрэн Чимитов хоёр ябалсаа һэн ха. Эрхүүгэй областиин Нижнеудинск хотодо тэдэ гурбан сэрэгэй һуралсал гаража, мэргэн буудагшад болоо һэн.

Ажалай ветеран, 81 наһатай Дулма-Ханда Цыденовна Шопхоева нёдондо намар наһа бараа һэн. Агуухэ Илалтын 50 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэ үеэр тэрэ иигэжэ хөөрөө агша һэн:

- Минии аха, Цэрэн-Дондок 1907 ондо түрэнһэн юм. Нүгөөдэ ахамни - Базар-Ханда 1909 оной һэн. Цэрэн-Дондок таряан ажалай бригадираар хүдэлхэ, нүгөөдэнь тракторист һэн. Тиигээд Цэрэн-Дондок дайнда 1942 ондо унаа. Базар-Ханда 1943 он болотор сэрэгтэ татагдаагүй - үнөөхи "бронь" гэдэгын байлгаа. Норжомо гэжэ һамгатай, 3 хүүгэдтэй байгаа. Тиихэдэ минии нүхэр Нимбуу Эрдынеевич Жамсаранов мүн лэ сэрэгтэ татагдаһан юм. Тэрэнһээмни

фронтовигууд сооһоо Алдар Солын III шатын орденээр шагнагдаһан Даша-Цэрэн Базаров, Улаан-Одоной орденото Самбуу Дамбаев, Дайшалхы Улаан Тугай орденото офицер Жапа-Дари Жанчиков гэгшэдые нэрлэе.

Он жэлнүүд тогтууриггүйгөөр һубарижал байна... Нёдондо намар дайнай, ажалай ветеран "Шэн зоригой түлөө" гэхэн 2 медалаар шагнагдаһан Дондок Шагдарочич Галсанов наһа бараа юм. Үнгэрэгшэ үбэлдөө, хабартаа "Дайшалхы габьяагай түлөө" гэхэн медалаар шагнагдаһан Даба Дубчинович Дамбаев, Ажалай Улаан Тугай орденото Ендон Абидуевич Ринчиндоржиев, Дэлэг Сахаевич Содномов гэгшэд мордоо. Булам нютагай дайнай ветеранууд алуһаа...

...Буряад хүбүүдээ бултыень дурдабал, Баатар сэрэгшэд бүгэдэ һэн даа.

Эрэлхэг хүбүүдээ нэрэ нэрээрнь һанажа, Эсэнгүйгөөр дабтажал һууя, дурсажа...

Үргэн ороноо аршалан хамгаалһан Үбгэ, эсэгэнэрээ мэдэхгүй - нүгэл! Алдар солыень үргэн магтая, Аша габьяаень бү мартай!

Ара талада арһа мяхаяа гамнангүйгөөр ажаллажа, Агуухэ Илалты шэрээлсэһэн үбгэд, хүгшэдые, һамгад, бэрээдые, үхибүүдые дурдангүй үнгэрхэ ямаршье эрхэгүйбди. Тэдээн сооһоо жэшээ болгон, Цэдэн-Дамба Жапов, Дондок Жимбуев, Гарма Намсараев, Самбад Сангажапов, Пэлжэд Ширапова, Сэрэн-Ханда Ванзатова, Цыбикмит Дондокова, Балжима Баянова, залуухан хүбүүд Цыретор Будожаров, Аюржана Жапов, Даша-Цэрэн Намжилов, Цэрэн Аюров, Бальжир Базаров гэгшэдэй нэрэнүүдые дурдая.

...Ургы, тэрэнгийн дахин халбархада,

Дэмбэрэл Галсанов 1943 ондо эхиндэ Ленинградай области Обжино хуурина хүдөөлүүлэгдэнхэй юм. Бата Галсанов тэрэл үеэр алуулаа Сталинградта хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Гарма Намдаков 1943 ондо ноябрь нарада һураггүйгөөр болоо.

Базаржаб Ринчинов 1943 оной майн 31-дэ шархаһаа бараад, Калининска области Вереяцево хуурина хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Тарба Ринчинов 1225-дэ полкдо ахалагша сержант алба хэжэ ябаа. 1944 оной харын 24-дэ алуулаа Могилёвско области

Үнөөхил дайн үргэлжэлһэн

зандаа

Дүрбэн хабарые нурган

дээрээ

Дабаһан юм даа эжынэрнай,

нээрээ.

Буурал эжынэрэй хэжэ

гараһан

Буантай хэрэгы мэдэхгүй

- нүгэл!

Үгын дээжээр эжынэрээ

магтая,

Үндэр габьяаень бү мартай!

Эсэгэ оронойнгоо эрхэ сүлөөе аршалан хамгаалжа, ами наһаяа алдаһан буламаархидые нэрэ нэрээрнь дурдаха ёһотойбди: Дэлэг Базаров, Дамби Бадмаев, Мүнхэ Галсанов, Бата Галсанов, Дэмбэрэл Галсанов, Даржаа Сынденов, Бата-Мүнхэ Ринчинов, Базаржаб Ринчинов, Тарба Ринчинов, Содном Самбатов, Гарма Намдаков, Бата-Доржо Намжилов, Цыремпил Гылыков, Мархюу Гылыков, Мардай Гыбенев, Цэрэнжаб Гомбоев, Соломон Гончиков, Галсан Гатапов, Базарсада Дубжитов, Галсан Генинов, Дамба Дондоков, Цэрэн-Ханда Шопхоев, Базар-Ханда Шопхоев, Дондок Ширапов, Бадари Цыренов, Батажаб Долсонов, Жамьян-Дагба Цыбикжапов, Даша-Нима Цыбиков, Даша-Балдан Сахияев.

Байлдаанай газар дээрэ унаһан эдэ хүбүүдэй түрэлхидтэ бултанань тэдэнэй алуулһан тухай гэршэлһэн саарһан хүрэгэ ерээгүй һэн. Тиймэһээ хэн хаана алуулһан байгаб гэхэн асуудалда мүнөө болотор тодо харюунууд абтаагүй. Энэ асуудал элирүүлхэ хүсэлтэйгөөр Буламай хүдөөгэй библиотеке даагша А.Д. Гынденева ехэ хүдэлмэри ябууддаг юм. Сэрэгэй комиссариадта болон архивуудта хандаһанай удаа иимэ мэдээнүүд абтаһан байгаа.

Дэлэг Базаров 1944 оной ноябрь нарын 20-до алуулаад, Латвийн Кнауши хуурын шадар хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Сеньково хуурын шадар хүдөөлүүлэгдэнхэй юм. Даша Балдан Сахияев 1943 ондо июниин 4-дэ шархатаа Челябинск хотын госпиталда июниин 10-най үдэр наһа бараа һэн.

Содном Самбатов 1944 ондо мартын 26-да алуулаа. Пинск областиин Жолкин хуурина хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Дондок Ширапов 1944 ондо августын 3-да хүндэ шархатаа наһа баража, Люблинск областиин Канжомеж хуурина хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Цэрэн-Дондок Шопхоев 1944 оной ноябрь нарын 13-даа алуулаа, Ленинградай областиин Лычково хууринада хүдөөлүүлэгдэнхэй.

Бадари Цыбенев 1943 ондо июниин 27-до алуулһан байһан Сержант тушаалтай һэн.

...Жаргалтай үдэһэн үри

хүүгэдэ

Жэрьсэтэ зугаа шэхэндэ

агта

Наадажа сүлөөгүй уриг

хүүгэдэ

Нааршаан хаража, баяс

нодаһан

Тоонто нютагайнгаа сэрэг

огторгон

Тооһогүй майхан доро

жаргал

Эжы, абынгаа туйлаһан

Илалт

Энхэ һууһанаа хэмнэй

бү марта

Эгээл тиймэһээ хүн бүхэ

Эжы, абаяа энхэрэн

хүндэ

Алдар солыень үргэн маг

Аша габьяаень бү марта

Эсэгэ ороноо хамга

Агуухэ дайнда унаһан

хүбүүдтэ, дайнай ветерану

ара талын гайхам

хүдэлмэрилэгшэдтэ хэтэ

дурсаал, хэтэ мүнхын

соло!

Доржо ДАМБА

жуури

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эрэлхэг сэрэгшэдэ хүндэлэн ёһолно. Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ

АЛЫН ЖЭЛНҮҮДЭГ ГҮРЭНЭЙ НОМ ХЭБЭЛЭГЭ ХАРАААР
байтар бууража, ехэнхи уран зохёолшод,
хүрхэ шэнэ бүтээлүүдээ арад олондоо саг соонь
аргаяа бараан байна. Тиигэбэньшье хүдөө
хүдөө хамтын согсолборинууд, авторай номууд
болоод лэ барлагдажа байдаг. Эдэ номуудай
хүдөөшье гадар хабтааараа, уран шэмэглэлээрээ ядуушаг
байбашье, имагтал номгүйдэлгүйн сагта зонойнгоо
сэмхэл бодолой эрилтэ хангаха үндэр үүргэ дүүргэжэ
байбашье тон дээгүүр сэгнэхэ, дэмжэхэ зэргэтэйбди.

Байгша оной тэн багаар Александр Лыгденов уянгата
рассказуудайнгаа "Морин-Хуур" гэжэ түрүүшынгээ
Хурамханай типографида барлуулжа гаргаба.
Мэдээж уран зохёолшод, Гүрэнэй шангай лауреат Цэрэн
Баянов оролто үгэ соогоо залуу прозаигай намтарые
тобшо тэдыгээр дурдаха зуураа, иигэжэ хэлэнэ:
"Гүрэнэй рассказууд Александр Жамбалдоржиевай,
Даша-Дабба Мункуевай бэшэдэгые хануулна. Тиигэжэ
уран зохёолдо табиад - жараад онуудта олодон
рассказ шэнээр бэшэхэ маягые саашань үргэлжэлүүлбэ
хэбээшэ". Ахмад нүхэрнэ дүүтэнээ үлүүсэ
хүдөөшье хэбээшье аабза гэжэ маргахаар. Харин тус номые
хэбэжэ, хууданан бүхэн дээрэнэ тогтон, тон
харантайгаар уншаад үзэбэл, Александр Лыгденов
хүдөөшье матаалай үгэнүүдтэ хүрэхөөр байна.

Зохёол бүхэндэ заатагүй үзэгдөө дуулдаагүй, юрэ
та-юмэ бэдэрдэг уншагша "Морин-Хуур" гэхэн
ной нэрые голохо байна. Харин минии ханахада,
хүдөөшье бусад рассказуудайнгаа хайханшье, удхатайшье
хүдөөшье зорюута талада орхижо, хэндэшье
хүдөөшье, жиирхэншье гэхэл - жиирхэнээр, орёошье
хүдөөшье - орёогоор номоо нэрлэсэн байна. Илангаяа
ураншын арбаад жэлдэ боложо байгаа манай гүрэн
шын, хүнүүдэй хоорондох зүрилдөөн, хөмөрлодоон,
хүдөөшье ажаһуудал, "хуудаша хүнэй хойморто,
хүдөөшье хүнэй үүдэндэ" байхан сагта автор яажашье хаа
"морин-хуурай" хүбшэргэйн дуугааршье хаань! -
хүдөөшье эблүүлхээ, тамдирханиис таблахаа"

рассказ бүхэн дээрэ тогтожо хэлэхэ гэхэл, тэдэниис
хүдөөшье сэдхэл бодол, ямар мэдэрэл холбоноб гэхэн
уудалда харюусаха хэрэгтэй.

Ном арбан нэгэн рассказхаа бүридэнэ. Тэрээн соонь
шье, богонишье зүйлнүүд бии. "Самсаалтай сэргэхэ"
хүдөөшье, хүүлшын "Лама" хүрэтэр уншагша автортай
хүдөөшье геройнуудай хуби заяан, үйлэ хэрэгүүдые
хүдөөшье, уран зохёолшын идхан баадхалгүйгөөр (миил
хүдөөшье алдхан мэтэ) хэлэһэн бодол хайшаахал ёһотой:
хүдөөшье, хүнүүд, ондоогоор, хайханаар, жаргалтайгаар
хүдөөшье орондо бидэ юундэ бээ бээ атаархал,
хүдөөшье эдинэ гэшээбиди, юундэ аза жаргалгүй
хүдөөшье?! Эдэ - хиидэ табигданан асуудалнууд бэшэ.
хүдөөшье асуудалнуудта харюунуудые автор бүхы ном соогоо
хүдөөшье. Магад А. Лыгденовэй (ганса хүнэй) харюунууд
хүдөөшье дүүрэн бэшэшье хаа, хажуудамнай хэншьеб эдэ
хүдөөшье асуудалнуудай зангилаае тайлаха гэжэ оролдожо,
хүдөөшье зоболожо ябаһаниинь бидэндэ сэнгэй.

"САМСААЛТАЙ СЭРГЭ". Тус рассказ соогоо автор
хүдөөшье гурбахан хуудананда нэгэ айлай гурбан үе
хүдөөшье хуби заяае тобшохоноор зураглахадаа, миил
хүдөөшье гарба бэшэ, харин бурад арадай хэтын хүдэ
хүдөөшье сэргын гүн образ хэрэглэн, гүн үе сагуудай
хүдөөшье хойморто тухай философско домог бүтээжэ
хүдөөшье. Тиигэжэ али хэзээнэй уран зохёолшын
хүдөөшье үе сагай, үнгэтэ юртэмсын түмэн сая
хүдөөшье саалнуудай нэгэниинь гэжэ болохо.

"ТАРБАГАН" гэжэ рассказ Аршаан булагуудай
хүдөөшье хатажа, ой модоной орбонгоороо хюдагдажа,
хүдөөшье шоройн үрэ шэмээе адажа байхада, яажашье
хүдөөшье байтаалияа абарха, үнэржүүлхэ гэжэ хүн оролдонгүй
хүдөөшье. Юрэдөө, муу темэ гэжэ байдаггүй, муу зохёолшод
хүдөөшье. Ямаршье хайн темэдэ хайша хэрэгээр,
хүдөөшье хойморто, халанаар хандабал - гутаажархижа
хүдөөшье. Минии ханахада, нэгэ бага ута унжагы
хүдөөшье рассказаа А. Лыгденов шэлэһэн темынгээ
хүдөөшье хүрэггүй ха. Н үрэг тарбаганууд хүнүүдхээ,
хүдөөшье авторнуудхаа тэрбедэжэ, шэнэ нүхэ, хүбэ бэдэрэн
хүдөөшье сэргэнэлдэнэ. Тиигэжэ зуура "хоёр хүлтэдэй" хэндэ
хүдөөшье хойморто ушаруулханиис бээ бээдэ хөөрэлдэнэ.
хүдөөшье, хүдөөшье хоёр тарбаган хүрэгөө толгойлоо эрхээ
хүдөөшье. Иимэл даа рассказай тобшо удхан. Авторай
хүдөөшье ехэ шадабари гаргажа, уран баян хэлээр

тарбагануудай абари зан харуулбашье, рассказ - рассказ
бэшэ, харин уран хайханай зүйлөөр холиһон очеркшуу
юумэн болоно.

Хэдэн сагай туршада хуби заяанайнгаа ямараар
шиидхэгдэхые хүлээжэ хууһан Сэндэмэ эмгэйн
("Үншэн") ори ганса хүбүүн Пүнсэгын эхээ тоохо

АЛЕКСАНДР ЛЫГДЕНОВ

ҮЕ САГАЙ, АЖАБАЙДАЛАЙ САМСААЛНУУД

хайхархаяа болиһоор үнинэй. Тиимэһээ хүбхэгэр зузаан
мүнгэ хураахаяа аяар холын Камчатка ошоод байхадаа,
эжынгээ үтэлһэн зоной байшанда ошохомни, гэрээ
аяхатнайб гэжэ телеграмма сохиходонь: "Зүб шиидэши",
- гэжэ харюусаһан байгаа. Мүнөө сагай хэрэгтэ шэрүүн
үзэгдэлүүд... Үхибүүдэйнгээ амиды мэндэ сагта үншэрһэн
хүгшэд. Зөөри зөөшын хойноһоо нэшхэлээ гэхэн, сээр
нүгэл мартаһан үе... Энэ бишыхан рассказай эсстэ
социальна хангалгын зургаанай зонһоо урид Пүнсэг
хүбүүниинь ерээд, нэхэрэн хуужа, эжыһээ хүлисэл
гуйна. Теэд ажабайдалда болоһон үйлэ хэрэг ходоодоо
нимэ хайнаар түгэсэдэггүй.

Хүн гэшэ мүнөө болоһон юумэнэй ушар
шалтагааниис, мүн хойшолонгые дабдээрээ бэшэ, харин
ехэхэн саг үнгэрһэнэй удаа ойлгодог, сэгнэдэг, ухаа
ородог гэжэ А. Лыгденов "УНАГАН" рассказаараа
үшөө дахин хануулна. Эсэгынгээ сээнтэр ошоод
наатахада, рассказай бишыхан герой үхэрнүүдээ
суглуулха баатай болоно. Боро хараан буушанхай. Ута
унжагай бороон эхилшэнхэй. Хатарша сабидараа унаһан
жаахан малшан шэдхэ бүглүү ой мдо руу оробо.
Харанхыда, хура бороон соогуур бага балшартаа ябажа
үзэһэн уншагшад геройн айһан хүрдэһэниис, эдэб
эрээн "боохолдой" хараһаниис абаһаар ойлгохо байха.
Автор эдэ мэтые ехэ хонирхолтойгоор, үнэншэмөөр
бэшэнэ. Төөрижэ түгэншэлжэ зобоһон хүбүү хатарша
сабидарын өөрөө гэртэ хургэжэ ерэнэ. Юумэн хуу
бараг хайн үнгэрбэ. Харин би энэ жиирхэн сюжеттэй
рассказ уншахадаа, юундэ ухаан бодолым хүлгүүлбэ,
сэдхэлэйм хүбшэргэе дайраба гэшээб гэжэ
бодомжолоо нэм. Ушарын гэхэдэ, магад харалган хүни
ой модон соо төөрингөө төөришэхэ гү, али үшөө
яажашьеб хосорхо хүбүүе моринниинь бэшэ - хорёо
соогоо үлэһэн хара хээр унаган абарһан болоно ха юм.
Энээн тухай автор дурдангүй гарана. Ойлгосотой ха
юм.

Зүгөөр нэгэ иимэ ажаглалта байна. Рассказай
түгэсхэдэ автор ой соо хаража айһан юумэнүүдые,
эдэб эсын абянуудые ойгуулжа, тайлбарилжа эхилнэ.
Минии ханахада, бага балшар наһандаа үзэгдэһэн
аймшагтайшье хаа, зүгөөр хайн үнгэрһэн ушарнууд
таагдашагүй үлгэр онтохон зандаа үлэг лэ!

"ТАЛЫН ДУУНУУД" гэжэ рассказые удхын талаар,
үйлэ хэрэгүүдэй сагайн хэмжээгээр абажа үзэхэдэ,
богонихон туужа гэхэдэ болохо. Долсон хүгшэн ута
наһан! соогоо өөрын үеын улад зоной наһанда
тохёолдоһон бүхы юмэ үзэжэ гараа: хая тогтоһон
колхозой мал дээрэ балшар багаһаа эсэн сусангүй
ажаллаа, дайнай эхилхын урда тээхэнэ инаг нүхэр
Гуржабтаяа наһанайнгаа жаргал эдлэжэ эхилээд
байтарынь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордоһон
нүхэрнэ алуулаа, тиигээд - ажал... ажал... ажал...
Мүнөөшье Гүнсэн хадынгаа хормойдо анханайнгаа
зуһаланда аша хүбүүндэ ерээд, хонидыень адуулжа
ябахадаа, үнгэрһэн наһаяа дурсана. Хуби заяаниинь
тэрээндэ хэршье хатуу шэрүүнээр эрьһэн байбашье,
хүгшэнэй бодолнууд - гэгээн харуул... Хүбүүнэй наһан
- гунигтайшье, огсом дорюуншье, таһадашагүй талын
дуунтай адли, харин энэ дуунай аялга үрэ зүрхөөрөө,
сэдхэл нэшхэлээрээ татажа хураха хэрэгтэй, тиигэбэл
шинии ажабайдал бэшэ зоной ажабайдалтай аялгаа
нэгэдэн, эгүүридэ мүнхэ сагай замхашагүй агуу дуун
болохо гэжэ автор эндэ хэлэһэндэл.

Дээрэ хэлэһэн үгэнүүд мүн бага "Морин-Хуур" гэжэ
рассказда сүм хабаатай. Бүхы наһаараа хуур урладаг
байһан Лодой үбгэжөөл шэнэ хүгжэм магнитофоноор
шагнахаһаа бэшэ юмэ тоодоггүй залуу үетэндэ дураа
гутана. Гэбэшье, үбгэжөөлэй сэдхэлдэ найдалай
бишыхан галхан унтарнагүй: зээ хүбүүн Майдарын
бага наһандаа баабайһаа дуулаһан үншэн сагаан
ботогоной домогые мартаагүй, үшөө дахин шагнаха

Шэнэ ном

ханаатай ха юм!

Бүхы наһаараа ноён тушаалда ябаһан Цэбэг Занаевич
хүндэ үбшэнэйнгөө хүжэрхэдэ, Чой-Жалсан ламада
аргалуулхаяа ошохо гэжэ шиидэнэ. А. Лыгденов "Лама"
гэжэ рассказ соогоо ган сашье нэгэ-хоёр хүнэй хуби
заяан бэшэ, харин засаг ба шажан мүртэл хоёрой
хоорондох зүрилдөөтэ харилсаае шэнжэлхэ нэдэлгэ
гаргана. Нэгэ талаһаа - гүрэн турын, коммунист партиин
үзэл суртаалда үнэн зүрхэнһөө этигэжэ ябаһан Цэбэг
Занаевич; нүгөө талаһаа - гансал бурхан тэнгэриһээ
үршөөгдэһэн ханал бодол баримталжа, нигүүдэсхы
сэдхэлэй жама ёһоор наһаяа эдлэһэн, үзэл бодолойнгоо
түлөө хорёод жэлдэ сүлэлгэдэ ябажа ерэһэн, тиибшье
хэндэшье гомдол, хара наһаа үбэртэлжэ ябаагүй лама.
Хүн зоной хуби заяае наһан тэрэнээ шиидхэхэ засаггүй
болоһон Цэбэг Занаевич гансага эрьдэ хаягдаһан
загаһан шэнги, амилжа дадаһан агааргүйдэл
болоһондол, наһан соогоо хэһэн үйлэ хэрэгүүдые
шүүжэ үзэхэдэ, халаглажа хара бууна. Тиигээд түрэн
нотагаа увайтай уулзаха гэжэ ошоходонь, Чой-Жалсан
лама тагаалал болоһон байжа, дүтэ, холын
нотагуудхаа ерэһэн зон (анхан аймагай, партиин
секретарьнаршье) олоороо сутларшанхай бэлэй.

Увайтай золгожо, хүлисэл гуйхаяа гэгдэһэн Цэбэг
Занаевич хуурсагтань дүтэлжэ гараа наманшалаад, "Ум
маани бадмай хум" - гэхэһээ бэшэ юушье хэжэ үрдэггүй.
Гэбэшье энэ хүн наһанайнгаа эсстэ дүтэлөөдшье
байхадаа, хүн бүхэнэй наһан, хуби заяан, наһан сэдхэл
болбол саг сагтаа нэлгэгдэжэ байдаг үзэл сурталһаа
дуудыдашагүй нангин эрдэни гэжэ ойлгоо.

Александр Лыгденов үндэһэн уран зохёолдо өөрынгөө
байра хууригай, сэдхэл бодолтой, уран найруулгатай
прозаик. Энэ минии ханамжануудые уншаһан зон,
магад, рассказуудаарнь хонирхожо, "Морин-Хуур" гэжэ
номтойнь бүри дүтэ танилсаһай гэжэ найданаб.

Р. ШОЙМАРДАНОВ.

Уншагты, хонирхохол байхат

ЭРЭШҮҮЛ БА ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ХООРОНДОХИ ИЛГААНУУД

Эрэшүүл ба эхэнэрнүүдэй
хүдөөшье хэдэн илгаа бии гэжэ
хүдөөшье багаһаа мэдэдэгбди. Энэ
хүдөөшье дүршэлнай саг ошохо
хүдөөшье байжааһаар байдаг. Тиигээд
хүдөөшье асуудалаар американ
хүдөөшье эхтэдэй бэлдэһэн
хүдөөшье эхтэдэй нэгэ хэдытэйн
хүдөөшье танилсуулха
хүдөөшье (ганса Америкын
хүдөөшье Штадууд доторхи
хүдөөшье).

Эрэшүүлэйнь балсан ба
яһануудын эхэнэрнүүдэйхидэ
1,5 дахин хүндэ, өөхэниинь 2
дахин хүнгэн байна.
2. Эрэшүүл бэеынгээ үндэрые
хэлэхэдэ, 1,5 сантиметр
нэмээгээд хэлэдэг, харин
нүгөөдүүлын шэгнүүрээ 1
килограмм доогуур абаад
хэлэдэг.
3. Эндэхи эхэнэрнүүд
эрэшүүлхэнь 7,3 жэлээр ута
наһа наһалдаг, 65 наһатай эхэнэр
ба эрэшүүлэй тэнсүүриинь
абажа харабал, 100:65 гэжэ байна.
Зүгөөр физкультуратай

нүхэсэһэн эрэшүүл наһала үшөө
9 процентээр утадхаха
аргатайнууд юм.
4. Алкоголизм шэнжэлдэг
Национальна институтдай
баримтануудаар 8 процент
эрэшүүл, 3,5 процент эхэнэрнүүд
архинша гэжэ тоолодоно.
5. "Ньюс энд Уолд Рипот"
сэтгүүлэй баталамжануудаар
эрэшүүл хоорондоо ехэнхи
ушарта ажал ба шэнэ хонинууд
тухай хөөрөлдэдэг, харин
эхэнэрнүүд бэеын элүүр, эдээ
хоол тухай хэлсэдэг байна.

6. Жэл соо дунда зэргын
американ хүн 13412 модо
машинаар ябана, американ
эхэнэр 6079 модо гатална.
7. Мичиган штадай 1-дэхи
курсын оюутадые шэнжэлэн
шалгахадань, 85 процент
бэеынгээ шэгнүүрые
доошолуулхаяа ханаад, харин
45 процент хүбүүдын тэрэнээ
дээшлүүлхээ бодолгото
болоно.
8. Эхэнэрнүүдые шэлэхэдэ,
эрэшүүл ехэнхидэ гадаада
сэбэрын харанад, харин

нүгөөдүүлын тэдэнэйнгээ
социальна байдалын, бэеын
элүүрые түрүү хуурида табина.
9. Тусхай албанай хэһэн
асуулгын мэдээнүүдээр эрэшүүл
амаралтынгаа ехэнхи сагые
загаһа барилгада хандуулна,
х а р и н - э х э н э р н ү ү д ы н ь
тамаралгада.
10. Эхэнэрнүүд үмдээ баруун
хүлһөөнь үмдэжэ эхилээд,
бүһэтэйшүүл - зүүн хүлһөөнь.
11. Зүрхэнэй үбшөөр
эхэнэрнүүдтэ орходоо эрэшүүл
хоёр дахин үлүү үбдэжэ магад.

Аяар тэрэ холын гушан зургаан ондо Хурамхаанай аймагай Барханай сомоной харьяата газарта түрүүшын уран найханай бүлгэм эмхидхэгдэһэн бэлэй. Тэрэнэй гэшүүд хадаа нютагай хургуулийн багша Радна Ешонович Ешоновой хүтэлбэри доро өөһэдынгөө ажабайдалтай нягта холбоотой жэшээ баримталан, "Харуу Тополон" гэжэ зүжэг гүйсэдхэн табижа, олоной ханаа сэдхэл хулгуулһэн, нюдень хужарлуулһан байха юм.

Тэрэ сагһаа эхилжэ, аяар 60 жэл ходорон үнгэрбэ гэшээ. Энэ бага бэшэ сагай хугасаа соо 100 гаран элдэб түхэлэй зүжэгүүд табигдаһан гээд тэмдэглэлтэй.

1959 ондо Бата-Мүнхэ Пурбуевай "Сасуутан", Цырен Шагжинай "Будамшуу" гэхэн зүжэгүүдые харуулжа, аймагайнгаа сэлээнүүдээр ябажа, олоной магтаалда хүртөө һэн. Эгээл энэ үеэр уран зохёолшо Иосиф Тугутов Барханай сомоной уран найханай бүлгэмэй гэшүүдэй найшаалтай хэрэгүүд тушаа магтан, "Байгал" журналда "Уужам Буряад орон дотороо алдар суутай Бархан уулын хормойдо дууша, зүжэгшэ угтай зон олон юм ха. Би тэрээнээр омогорхоноб, магтан гүүрээнэб" гэжэ бэшэһэн байдаг.

Журналай хуудаһанда голилогдоһон очерк дотор бүлгэмэй режиссёр, артист, колхозой парткомой секретарь ябаһан Радна Ешонович Ешонов тухай ямар дэлгэрэнгүйгээр бэшэгдэнхэй байгаа гэшээ һэм бэ?

Үшөө гурбан жэлэй үнгэрөөд байхада, манай буряад арадай найн дураараа ород гүрэнтэй ниилһээр, нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн баярай найр нааданай үеэр гэхэ гү, али 1959 ондо Барханай театр "арадай" гэхэн үндэр нэрэ зэргэтэй болоо һэн.

Түрүүшын зүжэгтэ Радна Ешонов, тэрэнэй наһанай хани Сэбжэд Абидуевна Ешопова, хургуулийн шабинар-удаань үе наһан соогоо шахуу арадайнгаа театртэй нягта холбоотой ябаһан Дарижаб Бадмаев, Раджа Очиров, Хүбүүлэй Шойнжурова, Сэсэг Аханаева, Очир Ринчино, Дүүдэй Надагурова, Евдокия Дабаева, Бадма Баторов гэгшэд дайнай урда, мүн хүүлэйшье жэлнүүдтэ олон тоото зүжэгүүд болон сценкэнүүд соо рольнуудые гүйсэдхөө.

Уран найханай бүлгэмэй гэшүүн Буда Баторов Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадажа, баатарай үхэлдөр унаа. Бадма Николаевич Надагуров шэрүүн шанга дайнда баһал хабаадалсаад, тэрэнэй пүүлээр хара хирээгэй хаагалаан соогуур шорондо хаагдаад, олон жэлээ хугасаа соо түрмын оёрто үнгэрөөд, зэмгүй байһандаа сагаалагдажа, үндэр наһатай буурал толгойтой үбгэжөөл болоод, эхэ нютагаа бусажа ерээ юм. Тээд яахаби?

Республикын үнинэй арадай театруудай нэгэн гэжэ тоологдодог Барханай

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреадуудай дунда Барханай арадай театрай эдэбхитэд ороһон солотой.

С. БААДУЕВАЙ фото.

БАРХАН ҮНДЭРЭЙ ХОРМОЙДО...

театр 60 жэлэйнгээ ойн баярые олон тоото хүн зоной хабаадалгатайгаар тэмдэглэбэ.

Һайндэрэй нээлгэн дээрэ Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреадууд Бальжин Банаева, Баатар Чойнжуров гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, түрэл коллективэйнгээ ажалай хэрэгүүд тушаа омогорхогоор дурдаад, нютагаархидаа хани халуунаар амаршалба.

Баяр баясхалангай оршон байдалда арадай театрай үнинэй артист, Буряад Республикын габыята багша Будажаб Дмитриевна Будаева, арадай театрай нуури табигша Радна Ешоновой түрэнэн басган, нютагай дунда хургуулийн багша, Россин Федерацийн арадай эрдэм нуралсалай отличник Галина Раднаевна Ешопова, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Бубей Ухинович Раднаев, аймагай гулваагай орлогшо Борис Константинович Барадин, Президентын хэрэгүүдые хүтэлбэрилэгшэ Ревомир Баярович Гармаев болон бусад үгэ хэлээ.

Һайндэрэй баяр баясхаланда Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Д. Д. Сундарон, соёлой министрэй орлогшо А. М. Майорова, Россин Федерацийн арадай артистнар Ч. Г. Шанюшкина, С. В. Раднаев, В. Я. Буруев, драматург Б. Ш. Эрдынеев гэгшэд хабаадалсаа.

Баргажан голой арадай театруудай түлөөлэгшэд Бархан нютаг ерējэ, ханинараа Халуунаар амаршалаад, хүдэлмэридэнь амжалта хүсэн, үнэтэ бэлэг сэлэгүүдые барюулба.

Аймагай захиргаанай соёлой таһагые даагша Виктор Эрдынеев энэ жэлэй театральна хабарай

фестивальда хабаадалсан, зарим дүнгүүдые харуулһан Барханай арадай театрта дамжуулгын кубок барюулаа.

Баяр ёһололой митингын һүүлээр Барханай арадай театрай гэшүүд Д.-Р. Батожабайн "Төөригдэһэн хуби заяан" гэхэн романай удхаар бэшэгдэһэн зүжэг сооһоо хэлэгүүдые театрай артистнар Жаргал Доржиев, Бато-Далай Надагуров, Борис Доржиев гэгшэд гүйсэдхөө.

Мүндраматург Бата-Мүнхэ Пурбуевай "Сагаан нуурай эрьедэ", Баир Эрдынеевэй "Бэшэгдээгүй шүлэг", "Сонхоор малайһан хара", "Хазар хара хахал", Михаил Батоинай "Зандарган сагай хара үйлэ", Дашарабдан Батожабайн "Зүрхэнэй шарха" гэхэ мэтын зүжэгүүд сооһоохэлэгүүд харуулагдаа.

Артистнар Будажаб Дмитриевна Будаева, Бубей Ухинович Раднаев, Базар Санхарович Гармаев, Шагдар Очирович Аханаев, Баян-Далай Надагуров, Борис Доржиев, Бальжин Банаева, Баатар Чойнжуров, Жамбал Баторов болон бусад наадажа, гоё найхан наадаар нютагаархинаа хужарлуулба.

Барханай арадай театрай ойн баярта сугларагшад Бархан үндэрэйнгөө хормойдохи аршаан дээрэ ошо, олоной хабаадалгатайгаар бурхан багшадаа мүргэн, ханаа сэдхэлээ амаруулба.

Найр нааданай боложо байха үеэр арадай театрай артист, республикын габыята багша Будажаб Дмитриевна Будаеватай уулзажа, хөөрөлдөө бэлэйб.

Соёлой байшангай директор Бальжин Банаева, режиссёр Б. Б. Чойнжуров, уран найханай хүтэлбэрилэгшэ Цыпылма Гармаева, Баян-Далай,

Баатар Надагуровууд, Дынсема Цыремпилова, Елена Янчинова, Цырма Хорганова гэгшэдтэ ехэл баяр хүргэнэб, - гэбэ Будажаб Дмитриевна.

- Тамнай олон жэлэй туршада арадай театрай ехэ эдэбхитэй гэшүүн байһан гэшээ бээт? Тиихэ зуураа ямар рольнуудые гүйсэдхөө гэшээ һэмта? Хөөрыт, һонин лэ байха, - гээд асуубаб.

- Олон ааб даа. Нэгэ зариманинь мартагдашоо даа. Аполлон Шадаевай "Мэргэн" соо Эржэнын, "Жэгдэндэ" ехэ һамганай, Хоца Намсараевай, "Тайшаагай ташуурта" хатан Долгорой, Чойжи-Нима Гениновэй "Соёлма, Батошулуунда" Хархандай хатанай, мүн Николай Дамдиновай "Үнгэрһэн хэрэг" соо гэхэ мэтэ пьесэнүүдтэ гол рольнуудта наадааб. Нэгэ зариманинь мартагдаа. Сагнайшье үнгэршөө даа.

Бархан нютаг руу айлшаар ерэхэн артистнар Саян Раднаев, Чимита Шанюшкина, Владимир Буруев, Александр Намжилон, аймагай уран найханай бүлгэмүүдэй гэшүүд уран гоёрм дуунуудые гүйсэдхэн хангуурдажа, сугларагшадые гүн сэдхэлһэнь баясуулба.

Барханай арадай театрай жаран жэлэйнгээ ойн баярые үнгэргэхэ хэрэгтэ "Ариг Ус" гэхэн коммерческэ эмхиин вице-президент Ж. Будаев, "Гаранты" фирмын президент Д. Аханаев, "Фортуна" гэхэн худалдаа наймаанай эмхиин дарга Ж. Базаров гэгшэд, "Электросвязь" нэгэдэлэй начальни Б. Очиров болон бусад өөрын талаһаа мүнгэн зөөри һомолжо, туһаламжа үзүүлээ.

Г. БАДМАЕВ,

Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ.

ШЭНЭ, НОМ

"ХУРГУУЛИЙН ЗАМ"

Буряадай гүрэнэй университетэй педагогикай эрдэмэй кандидат Д. М. Бурхинов Зэдын аймагай Алцагай дунда хургуулийн директор Е. Б. Сабсаева хөөрөө бэшэжэ, нямэ гаршагтай брошюра хэблүүлһэн байна.

Байгша ондо хэблэгдэһэн жаахан энэ брошюра Алцагай хургуулийн хүгжэлтын програм бэлүүлхэ тухай хэблэгдэһэн эхилһэн найшаалтай дүршээ олоной дүлдэлгэрүүлхэ асуудал зориулагдана. Брошюра үгтэһэн бүхы суглуулбаруудын хэдэн бүлэгһөө бүрдэнэ.

Алцаг тосхондо коллежтай удаань хургуулийн яагш байгуулагдаһан тухай номой түрүүшын хуудаһануудта үгтэһэнэй. Ном саашань иржэ харахыг удаадахи бүлэгтэнь нотолж мэдээжэ хүнүүд, багшын тухай һонирхон уншан дэлгэрэнгүй материал хэблэжэ. Тиихэдэ хуизар ороно иржэжэ - оршон тойрон байгааг хайнаар мэдэһэн үндэһэ һуури, бурхан багш дүр зуралтай, алтан гарта мастер, аман зохёол зоной соёлой үүсхэлтэ, ороноо иржэжэжэ програм хабсаралга толилогдоһон. Сэхьень хэлэхэдэ, жаахан ханаа, энэ брошюра суглуулагдаһан материалууд хургуулийн багшанарта тухайтай хэлэлтэй.

Г. БАДМАЕВ

ШЭНЭ НОМУУД

Москвагай "Зүүн литература" гэжэ ном хэблэл эндэ хая "Ерөөн арадай үлгэрүүд" гэхэн ном гаргаба. Гэдэнэй "Алдарта Абай Гэсэр" ном хүгжэлтэй нотонуудаагаар, буряад, ород хэлэн хэблэгдэ. 1500 хэлэ гарһан номой харюусах редактор Н. Кид Покровская, буряад хэлэн "Абай Гэсэры" А. Сав оршуулаа.

Новосибирск хотын хэблэлдэ Россин Эрх академийн бүтээл - "Түн онтохонууд ба үлгэр" гэхэн суглуулбари хэблэжэ Абай Гэсэры 1000 жэлэй зориулагдаһан ном соо үлгэр онтохонуудыг Потанин, Ю. М. Парф С. А. Комиссарова, бүтээл зохёолһод ород хэлэн оршуулһан байна.

Манай

ЭМШЭДТЭЭ ДОРО ДОХИНОБДИ

Хүндэ үбшэндэ дайрагдаһан хүнэй ами наһан эмшэдэй хүсөөр абарагдабал, аргалагдадай урда хүгдөөгүйдэ аргагүй.

Ушар нимэһээ эмшэдэй ажалыг үндэрөөр сэгнэдэгбди. Илангаяа, мүнөө үндэр наһатай үбгэн хүгшэн хоёр эмшэлэлгын газар тээшэ ходо харгылжа, ехэ туһа хүргүүлдэгээ мэдэрнэбди.

Дээдэ гарай эмшэн Владимир Абогоевич Тарнуевай хүтэлбэри доро республикын дайнай ба ажалай ветерануудай госпиталийн хүдэлмэрилэгшэдэ бидэ өөһэдын зүгһөө үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэбди. Энэ госпитальдо олон жэлдэ аргалуулдаг хэн тула оролдосотой хүдэлмэрилэгшэдые найн мэдэхэбди.

Үнгэрэгшэ жэлдэ бидэнэй нэгэндэ хирургическа таһагыг даагша Санжимитып Эддыпович Цэдашиев хүндэ операци хээ хэн.

Энэ хүн ганса операци хээд дүүрээгүй. Бидэнэй госпитальдоо гаратар үдэр бүри палатадамнай ерэжэ, бэе махабадаймнай элүүр энхээр, урма зоригоор ходо хонирхожо, элдэб зүбшөөл үгэдэг хэн. Госпитальдо хэбтэхэ үедэмнай Санжимитып Эддыповичтэй сугтаа хүдэлдэг эмшэд Никифор Нагуслаевич Мотоев, Любовь Батуевна Гылыкова ба тус таһагай медсестранууд ходо анхаралаа хандуулжа, хэдыдэшье туһа хүргэхөөр бэлэн байдаг хэн.

Иимэ мэргэжэлтэдэй хэрэг хээээдэшье мартагдадаггүй.

Тиихэдэ Улаан-Үдэнгөө түргэн туһаламжын эмшэдтэ "Буряад үнэн" газетээр дамжуулан баһал баяр баясхалангаа мэдүүлхэ дуран хүрэнэ. Тэдэнэр хэдыдэшье хаань, телефоной хонхоор хүлээлэгнүй гүйлгэжэ ерэдэг. Үбшэн хүндэ ходо намдууханаар, зөөлэхэнөөр хандадаг юм.

Мүнөөнэй хүшэр эрхэ байдалда эмшэдэй багахан салиншыг саг соогоо түлэгдэхгүй, хүнийг аргалха эм домшыг дуталдаг лэ ааб даа. Тиигэбэшье тэдэнэр өөһэдынгөө нангин уялгыг жэншэдгүй дүүргэнэ.

Ц. ГАЛДАНОВ, Д. РАДНАЕВА, пенсионернүүд.
Улаан - Үдэ хото.

Овоц болон жэмэс холодильник соо хэхэхээ урид заабол угааха хэрэгтэй. Хэрбээ гансаханшыг морхооб, жэшэнь, гутаһан байбал, бусадаа муудхаажа болохо бшуу. Овоц 1-3 градуста хадагалдаг. Нонгино чеснок хоёрһоо бэшэ газарай бусад эдее шинг нойтон соо байлгахада таатай.

үнгэрхэдэ, С витаминг процентьенг гээдэг мэдүүлэе. Тиимэһээ винегрет хэхээс бэлэ овоцоо холодильник соо чашаа үлэтэр хадаг болохогүй.

Эдээ хоолой бүхы зүйлээр харанхы газарта хадаг

Туһатай зүбшэл

ХЭДЫ СОО ХАДАГАЛХАБ?

Полиэтилен туулагууд соо хадагалагдаһан овоц болон алим жэмэсүүд углекислэ газ буйлуулан гаргадаг. Энэ газ тэдэнэй биохимическэ хүгжэлтыг удааруулдаг юм. Тиимэһээ газарай эдее полиэтилен пакет соо хэхэхээ урид хатааха, удаань хүргэхэ хэрэгтэй. Шингтэй, нойтон овоц пакет соо хэхэдэнтэй, түргөөр гутааха.

Бэлэн болоһон овоцтой эдөөн табагыг гансал хүйтэндэ хадагалжа болохо юм гэжэ зарим зон ханадаг. Теэд энэнь буруу гээшэ. Юундэб гэхэдэ, олохон овоц хүйтэндэ витаминуудаа гээдэг шуу. Жэшээлбэл, тоһон соо болгоһон капуста хүйтэндэ байгааһыг хаа, сүүдхын үнэрхэдэ, С витаминг 90 процентьенг гээдэг юм. Мүн шанагдаһан гү, али шарагдаһан хартаабха оройдоо 4 часай

шухала. Тоһолиг эдээ ходо зүйлнүүд - майонез, хань шоколад гэхэ мэтыг харанхы нэрюун газарта хадаг хэрэгтэй. Эдээн соо байһан витамин наранай элшээр халашадаг бшуу.

Дан хүйтэн гү, али өрөө газарта байхадаа, вареник саахар болошодог. Тиихэ вареник хадагалхада, тоһон 18 градус дулаан эгзэн тоһон юм. Ганса саахар болоһон вареник томо аяга гү, али кастрюль хэжэ, килограмм бүхэндэ томо халбага уһа нэмжэ нулахан гал дээрэ бусалгаха 8 минута соо саг түргэжэ худхажа, хөөһынь абы байгаад, бусалгаха хэрэгтэ Дахин бусалгаһан вареник байлангүй, түргөөр эдээ дээрэ.

Туяна САМБЯЛОВА
хэблээдэ бэлэ

ГАИ - хаа мэдээсэнь:

нэргылхэ хэрэгтэй

Һүүлэй хэдэн хоногой туршада республикын харгы хуудас дээрэ гэнэ аюул боложо, табан хүн наһа бараһан, 30-ниинь хүн гэмтэжэ, эмшэлэлгын газарнуудта оруулагдаба. Тиихэдэ Улаан-Үдэ хотодо харгын-транспортна 9 усал болоһон байна. Эндэ 2 хүн наһа бараа. 7-ниинь гэмтээ. Эдэ мэдээнүүдэй дундаһаа нэгэ хуудас туршада аяар 6 гэнэ усал, эдэнэй гурбанинь Улаан-Үдэ хотодо боложо, гэр бүлэдэ гай гашуудал асараа.

Энэ үе соо Загарайн аймагай дотоодын хэрэгүүдэй газар хүдэлмэрилэгшэ бээдэ найдаад, хотуугаар машина жолоодоһон ябаһаар, Онохой тосхондо ехэ авари хээ. Сосхор мэдээ "Жигули" машина жолоодоһон энэ хүйхэр урдаһаань ерэжэ, нүгөөдэ "Жигули" машинатай, мүргэлдөө. Эндэ хоту милиционертэй хуугаад ябаһан пассажир больницада орохо болоо.

"Эрхүү-Шэтэ" гэнэн дардам харгы дээрэ "Москвич" машина эзэн гондирүү дээрэ түргөөр ябаһан машинаа залажа урдань "КамАЗ" машина доро орошоо. Хүнгэн машинын жолоодоһон дороо наһа бараа. Хяатгын аймагай Шара-Гол - Шулуута газар харгы дээрэ "ЗИЛ-130" түхэлэй ашаанай машина хотуугаар жолоодоһон Монголой Республикын эрхэтэн зуурандаа хүмүүс хүндөөр гэмтээ.

Үнгэрөөд байһан энэ үе соо республикын харгы замудад гэнэ усал хэгшэдэй дийлэнхи олонинь хотуугаар лэ машина жолоодожо ябаһаар аюулда оробо. Эдэнэр элүүр ябаһа бидэнэртэйгээ хамта ажаһууха, ажаллаха байгаа ха юм.

У. ДАМДИНОВ

Буряад Республикын МВД-гэй ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ

СПОРТ

СПОРТ

СПОРТ

"СЭЛЭНГЭ" – ФК
"МЕЖДУРЕЧЕНСК" – 3:1

"Сэлэнгэ": А. Жамьяндабаев, А. Похлебаев, А. Зыков, А. Ачкасов, К. Трофименко, Г. Гармашов, И. Зыков (А. Симагин), В. Малых (В. Тетерин), С. Хижняк (Е. Перепечай), А. Пойманов (А. Фильшин), В. Марач (В. Шляхтиченко);

Айлшад - А. Акентьев, В. Мехович, А. Воробьев, И. Кизин, С. Соколов, В. Прокурин (С. Карлин), Д. Скоков, А. Лебеденко (Е. Прохоренко), А. Атюнин, А. Сопов;

Мүрысөөнэй ахмад судья - республикын категориин судья Сергей Дудкин (Находко), туһалагшань - Андрей Анкуленко, Виктор Пономаренко (Владивосток), инспектор судья Валерий Киреев (Рубцовск).

Манай зонын комангануудай дунда хоёрдохон жэлээ наадажа ябаһан "Междуреченскын" физкультурна клубай футболистууд мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һурунуудай нэгыг эзэлжэ ябана. "Сэлэнгын" футболистууд эдэнэртэй наадахадаа хоёр удаа 4:0, 3:0 тоотойгоор илажа гараһан байна.

Буряад Республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэгдэһэн нааданда "Сэлэнгын" футболистууд айлшадтаа орходоо булюу хүсэтэйгөөр довтолжо, эдэнэрээ яһала мэгдэхээс юм. Тиин уулзалгын эхилһээр 12, 15-дахи минутын ябажа байхада, манай футболистууд Вячеслав Марач, Георгий Гармашов гэгшэд айлшадай ворота руу бүмбэгэ сохижо, сугларалшадтаа найшаагдаха юм. Зүгөөр эдэ тоотой болоһон "Сэлэнгын" футболистууд

айлшадаа "бүдэрүүлээбди" гэнэнгүй саашадаа наадажа, хамгаалгатаа бага зэргэ һуладуулан байгаа. Энэнэйнгээ түлөө айлшадтаа хэхээгдэжэ, ворота руугаа бүмбэгэ алдаха баатай болоо хэн. Эндэ "Сэлэнгын" ворота хамгаалһан Арсалан Жамьяндабаев шангаар сохигдоһон энэ бүмбэгын урдаһаа холо урагшаа харайжа гарахадаа, тэрэнээ барижа үрдээгүй ха юм. Сэхынь хэхэхэдэ, Арсалан Жамьяндабаев хэдэн олон бүмбэгэнүүдые абахадаа, солбон бэрхэшье хаа, воротагаа орхөөд урагшаа ходооро гүйжэ гарадаг гуримтай. Саашадаа иимэ аашааа болоо хаа, үсөөн бүмбэгэ ворота руугаа алдахагүй байгаа ха гэжэ ханагдана.

Нааданай хоёрдохон хахадта манай футболистууд довтолгооо һуладхангүй, найнаар наадажа, үшөө нэгэ бүмбэгэ айлшадтайнгаа ворота руу сохижо оруулаа бэлэй. Тиигээшье хаа, довтолго хэхэдээ, абаһан бүмбэгээ дамжуулалсаа хаа, үшөөшье хэдэн бүмбэгэ сохижо оруулха аргатаа алдадаг байна. Жэшэнь, нааданай хоёрдохон хахадтай һүүл тээ командын гол довтолгошдой нэгэн Вячеслав Марачыг хэлгэһэн Виталий Шляхтиченкын довтолго ябахада, бүмбэгэ абаһан Фильшин тэрэнээ нүхэртөө дамжуулхын орондо, өөрөө сохижо, үшөө нэгэ бүмбэгэ оруулха аргатаа алдаа хэн. Энээгээр ээлжээтэ наадан дүүрбэ.

Удаадахи наада үнгэргэхөөр манайда айлшаар Проконьевскын "Мотор" команда ерэхээр хүлээгдэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: С. Д. РИНЧИНОВ (редакторай орлогш), Б. М. ЖИГЖИТОВ (харюусалгата секретарь), Р. Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппараты), Д. Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудыг даатгал: Г. Х. ДАШЕЕВА, Ц. Ц. ДОНДОГОЙ, С. Д. ОЧИРОВ, Т. В. САМБЯЛОВА, В. И. ПИНТАЕВ (хэблэгшэ директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ.
Каландаришвиллин
үйлсэ, 23. "Буряад үнэн"
газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2
хуудасан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хэблэг 4296
Хэблэлдэ
тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гай
АО-до газетэ хэблэгдээ.
Директорийн телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор
бүридхэлдэ абтанхай.
Заказ № 7839.

Гезакиини телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: нийтэлэлтэ - 2-55-97 (даатганы), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даатганы), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмтэй болон һургуулинуудай - 2-60-21, (даатганы), 2-57-40, олоһонтын хүдэлмэрийн бамдэлгээтэй - 2-54-93, (даатганы), 2-34-05, 2-69-58; орнуулгын - 2-67-81; корректуринүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнууд: Агинск - 42-19, Закаменск - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтер - 2-23-67, вахта - 2-35-95.